

Poliittisen vallan kehitys Suomessa ja muissa länsimaissa

Demokratia kehittyy länsimaissa ja hakee uusia muotoja. Viime aikoina on ollut yllätyksellisiä, myös tavallaan odotettuja valtiollisten vaalien tuloksia. On esiintynyt populismia ja sen vastavoimia. Britannian Brexit kansanäänestys ja USA:n presidentinvaalit olivat nykyisen populismin voittoja. Hollannin vaalit olivat perinteiset ja Ranskan uutta suuntaa myötäilevät.

Demokratiassa hallitusvalta nousee kansasta ja se toteuttaa kansan tahtoa, joko suoraan tai edustajien kautta. Kansan tahto ilmaistaan vaalien avulla. Eri maiden demokraattiset hallinnot eroavat toisistaan toteuttamistavoilla. Valtaa on kunkin maan perustuslailla pyritty ohjaamaan tarkoituksen mukaisesti. Valtaa on voitu keskittää presidentille, pääministerille, eduskunnalle tai muulle hallintoviranomaiselle.

Suomessa presidentillä oli vahvaa valtaa, jota lähdettiin vähentämään 30 vuotta sitten. Tavoitteena oli muun muassa demokratian vahvistaminen ja hallituskausien pidentäminen.

Meillä valtaa on keskitetty eduskunnalle, joka valitaan suoralla vaalilla neljän vuoden välein. Jos vallassa olevat puolueet joutuvat tekemään valtion etujen mukaisen, mutta äänestäjien etujen vastaisen päätöksen, siitä todennäköisimmin tuloksena on poliittisen vallan menetys seuraavissa vaaleissa.

Ranskassa toisen maailmansodan jälkeen uudistettiin perustuslakia, jossa yhtenä mallina oli Suomen silloinen perustuslaki presidentin vahvaa valtaa edustavana.

Suomessa on julkisuudessa nyt esitetty presidentin vallan lisäämistä. Suomessa perinteiseen vallankäyttöön liittyy myös vahva ammattiliittojen rooli. Taannoin tehtiin kolmikantasopimuksia, joissa osapuolina olivat valtio, työnantajat ja työntekijäjärjestöt. Näyttäisi siltä, että meidän nykyinen demokraattinen valtajärjestelmä pohjautuu tähän kolmikantaan. Nyt siitä pyritään pääsemään eteenpäin, mutta onnistuuko se nykyaikana tavallaan vanhoilla eväillä?

Toisiko presidentti-instituution poliittisen vallan lisääminen tehokkaampia työkaluja poliittisten ja taloudellisten uudistusten eteenpäin viemiseen? Lainsäädäntövalta säilyisi pääosin eduskunnalla.

Teemme nyt sote- ja maakuntauudistusta. Tämä prosessi olisi pitänyt toteuttaa jo kymmenen vuotta sitten. Olisiko toisenlainen valtion demokraattinen hallinto hoitanut nämä tärkeät uudistukset jo vuosia takaperin?

Näyttää myös siltä, että ideologiaperusteiset vaalit ovat vähenemässä. Kansalaiset äänestävät vaaleissa ehdokkaita enemmän muilla perusteilla, kun ideologiat. Lisäksi vaalit ja äänestäminen koetaan monesti vieraaksi. Suomessa usein 40 % äänestäjistä ei vaivaudu uurnille. Toisiko poliittisen vallankäytön uudistaminen politiikan lähemmäs kansalaisia?

Kauko Määttä

Diplomi-insinööri

Imatra